

มูลเหตุและปัญหาการนัดหยุดงาน

จากการศึกษาบทบาทการต่อสู้ของกรรมกรไทย โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตลอดจนการศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่และการทำ งานของกรรมกรไทยโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เราจะวิเคราะห์มูลเหตุและปัญหาที่สำคัญของการนัดหยุด งานได้ว่ามีลักษณะ เป็นไปตามสมมุติฐานที่กล่าวไว้ ดังนี้

๑. ค่าแรงงานของกรรมกรอยู่ในระดับต่ำ ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ

จากการที่ธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วใน ระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเพิ่มขึ้น ปัญหาที่ สำคัญประการหนึ่งได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับค่าแรงงาน ปรากฏว่าในสมัยก่อนประกาศใช้ประกาศคณะ ปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ ค่าแรงงานของคนงานในเมืองไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนงานไร้ฝีมืออยู่ในเกณฑ์ต่ำ มาก ก่อนที่จะมีประกาศใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย คนงานโดยทั่วไปได้ค่าแรงเพียงวันละ ประมาณ ๘ - ๑๐ บาท เท่านั้น และได้รับอยู่เพียงเท่านั้นเป็นระยะเวลาถึงสิบกว่าปี มีการเพิ่มขึ้น น้อยมาก หรือไม่เพิ่มขึ้นเลย การเพิ่มจะอยู่ในอัตรา ๑ ถึง ๒ บาทต่อวันเท่านั้น^๒ รายได้ของคน งานจึงไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะในปี ๒๕๑๖ และปี ๒๕๑๗ ซึ่ง อยู่ในระหว่างรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ช่วงต่อกัน

^๑ ศุภชัย มนต์ไพฑูริย์, "การนัดหยุดงาน การต่อสู้ที่ไม่มีผู้ชนะ", ประชาชาติ, ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๘ (ธันวาคม, ๒๕๑๖), หน้า ๒๘.

^๒ นิคม จันทวิฑูร, การบริหารแรงงานในประเทศไทย, เอกสารกรมแรงงาน (ไม่ ปรากฏที่พิมพ์), หน้า ๓๒.

ปรากฏว่าค่าครองชีพได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างผิดปกติ อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์น้ำมันและเงินเฟ้ออย่างรุนแรง จากการสำรวจค่าครองชีพระหว่างปี ๒๕๐๕ - ๒๕๑๕ พบว่าค่าครองชีพสูงขึ้นประมาณ ๒๔ % ในรอบ ๑๐ ปี เมื่อเปรียบเทียบกับประมาณการรายจ่ายของครอบครัวในปี ๒๕๐๕ ตามรายงานผลการสำรวจรายจ่ายของครอบครัว พ.ศ.๒๕๐๕ ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจไว้ ปรากฏว่าครอบครัวจะต้องใช้จ่ายประมาณ ๔๖๖.๑๙ บาทต่อเดือน ดังนั้นเมื่อเทียบกับดัชนีค่าครองชีพที่สูงขึ้นไปถึง ๒๔ % แล้ว ครอบครัวจะต้องใช้จ่ายเป็น ๕๗๘.๕๘ บาทต่อเดือนในปี ๒๕๑๕ ฉะนั้นเมื่อเปรียบกับรายได้ของกรรมกรในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ๑๒ บาทต่อวัน หรือ ๓๑๒ บาทต่อเดือน (คิดวันทำงาน ๒๖ วัน) เมื่อปลายปี ๒๕๑๕ แล้ว กรรมกรจะต้องเป็นหนี้ประมาณ ๒๖๖.๕๘ บาท ฉะนั้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในปี ๒๕๑๕ จึงควรเป็นประมาณ ๒๒.๖๑ บาทต่อวัน จึงจะเหมาะสมกับภาวะการครองชีพ ยิ่งกว่านั้นในปี ๒๕๑๖ ปรากฏว่าดัชนีราคาสินค้าผู้บริโภคกลับปรับตัวสูงขึ้นกว่าปี ๒๕๑๕ ถึงร้อยละ ๑๕.๘ และในปี ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นอีกถึงร้อยละ ๒๔.๓ เท่ากับการปรับตัวสูงขึ้นในรอบ ๑๐ ปี ทั้ง ๆ ที่มีระยะเวลาเพียง ๒ ปีเท่านั้น (ดูตารางที่ ๑๘) ซึ่งนับว่าสูงมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน คือสูงขึ้นถึงอีกเท่าตัวในระยะเวลาเพียง ๒ ปี ซึ่งเท่ากับครอบครัวจะต้องมีหนี้เพิ่มขึ้นถึงประมาณ ๘๓๙.๖๓ บาทในปี ๒๕๑๗ คนงานจึงตกอยู่ในสภาพเดือดร้อนมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

๑ นิคม จันทรวิฑูร, "วิกฤติการณ์แรงงานในรอบปี ๒๕๑๖ - ๑๗", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗, ฉบับที่ ๓ - ๔ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๘), หน้า ๑.

๒ ร.ศ.ศ.อภิชาติ สรศิริ, บทบาทของกรรมกรในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์มหัพัตถิศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘, หน้า ๑๒๑ (อัครสำเนา).

๓ ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, "สถานการณ์แรงงาน ตุลาคม - ธันวาคม", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๑๘), หน้า ๒๘.

ตารางที่ ๑๘

ดัชนีราคาผู้บริโภคสำหรับประเทศไทย ภาค และกรุงเทพมหานคร จำแนกตามหมวดและการ
เปลี่ยนแปลงร้อยละ ปี ๒๕๐๘ - ๒๕๑๗

ดัชนีราคาผู้บริโภคจำแนกตามหมวด Consumer Price Index by Group												
ดัชนีรวม All Item												
ปี	ประเทศไทย		ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคตะวันออก		ภาคเหนือ		ภาคใต้		กรุงเทพมหานคร	
	+	%	+	%	+	%	+	%	+	%	+	%
๒๕๐๘	๑๐๐.๔	-	๑๐๐.๐	-	๑๐๐.๕	-	๑๐๐.๘	-	๑๐๐.๓	-	๑๐๓.๘	+ ๐.๕
๒๕๐๙	๑๐๔.๔	+ ๔.๐	๑๐๓.๑	+ ๓.๑	๑๐๖.๕	+ ๕.๕	๑๐๖.๔	+ ๕.๖	๑๐๒.๐	- ๑.๗	๑๐๗.๗	+ ๓.๗
๒๕๑๐	๑๐๘.๕	+ ๔.๓	๑๐๘.๕	+ ๕.๒	๑๐๕.๘	+ ๒.๗	๑๑๐.๘	+ ๔.๑	๑๐๘.๐	+ ๕.๕	๑๑๒.๐	+ ๔.๐
๒๕๑๑	๑๑๐.๕	+ ๑.๘	๑๑๐.๑	+ ๑.๕	๑๑๒.๖	+ ๒.๖	๑๑๒.๔	+ ๑.๔	๑๐๘.๔	+ ๐.๔	๑๑๔.๔	+ ๒.๑
๒๕๑๒	๑๑๓.๖	+ ๒.๘	๑๑๓.๘	+ ๓.๔	๑๑๔.๘	+ ๒.๐	๑๑๕.๔	+ ๒.๗	๑๑๑.๒	+ ๒.๖	๑๑๖.๘	+ ๒.๑
๒๕๑๓	๑๑๓.๕	- ๐.๑	๑๑๕.๐	+ ๑.๑	๑๑๑.๕	- ๒.๕	๑๑๔.๖	- ๐.๗	๑๑๐.๒	- ๐.๕	๑๑๗.๗	+ ๐.๘
๒๕๑๔	๑๑๔.๐	+ ๐.๔	๑๑๓.๗	- ๑.๑	๑๑๒.๘	+ ๐.๘	๑๑๔.๕	- ๐.๑	๑๐๘.๔	- ๐.๗	๑๒๐.๑	+ ๒.๐
๒๕๑๕	๑๑๕.๖	+ ๑.๕	๑๑๘.๓	+ ๒.๓	๑๑๘.๒	+ ๐.๘	๑๒๓.๘	+ ๕.๑	๑๑๔.๕	+ ๑.๗	๑๒๔.๕	+ ๑.๐
๒๕๑๖	๑๓๘.๑	+ ๒๕.๕	๑๓๘.๖	+ ๑๗.๒	๑๓๕.๘	+ ๒.๕	๑๔๗.๓	+ ๑๐.๐	๑๓๗.๓	+ ๑๕.๕	๑๓๕.๕	+ ๑๑.๗
๒๕๑๗	๑๗๑.๗	+ ๒๓.๓	๑๗๔.๖	+ ๒๑.๐	๑๖๖.๒	+ ๖.๒	๑๘๖.๗	+ ๑๖.๗	๑๖๘.๘	+ ๖.๕	๑๗๒.๐	+ ๓.๓

ตารางที่ ๑๘ (ต่อ)

		ดัชนีราคาผู้บริโภคจำแนกตามหมวด Consumer Price Index by Group											
		หมวดอาหารและเครื่องดื่ม Food and Beverage											
ปี	ประเทศ ไทย	ภาคกลาง		ภาคตะวันออก		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคเหนือ		ภาคใต้		กรุงเทพมหานคร	
		+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	+ %	
๒๕๐๘	๑๐๐.๕	-	๑๐๐.๐	-	๑๐๑.๖	-	๑๐๑.๕	-	๑๐๐.๑	-	๑๐๔.๘	+ ๐.๖	
๒๕๐๙	๑๐๗.๘	+ ๗.๘	๑๐๕.๘	+ ๕.๘	๑๑๓.๒	+ ๑๑.๘	๑๑๒.๕	+ ๑๐.๘	๑๐๓.๐	+ ๒.๘	๑๑๑.๖	+ ๖.๕	
๒๕๑๐	๑๑๕.๗	+ ๖.๒	๑๑๔.๒	+ ๗.๘	๑๑๘.๖	+ ๔.๘	๑๒๐.๒	+ ๖.๘	๑๑๓.๒	+ ๕.๘	๑๑๕.๖	+ ๗.๒	
๒๕๑๑	๑๑๘.๘	+ ๒.๗	๑๑๖.๖	+ ๒.๑	๑๒๓.๑	+ ๓.๘	๑๒๒.๘	+ ๑.๘	๑๑๔.๓	+ ๑.๐	๑๒๓.๗	+ ๓.๘	
๒๕๑๒	๑๒๓.๖	+ ๔.๐	๑๒๒.๖	+ ๕.๑	๑๒๖.๒	+ ๒.๕	๑๒๗.๒	+ ๓.๘	๑๑๕.๘	+ ๔.๕	๑๒๘.๖	+ ๓.๘	
๒๕๑๓	๑๒๑.๖	- ๑.๖	๑๒๔.๐	+ ๑.๑	๑๑๖.๒	- ๗.๘	๑๒๓.๘	- ๓.๐	๑๑๖.๘	- ๒.๐	๑๒๘.๘	+ ๐.๒	
๒๕๑๔	๑๑๕.๓	- ๑.๘	๑๒๐.๕	- ๒.๘	๑๑๒.๘	- ๒.๘	๑๑๘.๘	- ๓.๗	๑๑๑.๘	- ๔.๓	๑๒๕.๗	+ ๐.๖	
๒๕๑๕	๑๒๗.๘	+ ๗.๑	๑๒๗.๑	+ ๕.๕	๑๑๕.๘	+ ๕.๘	๑๓๓.๕	+ ๑๒.๘	๑๑๕.๖	+ ๖.๘	๑๓๘.๐	+ ๖.๘	
๒๕๑๖	๑๕๓.๗	+ ๒๐.๓	๑๕๔.๘	+ ๒๑.๘	๑๓๓.๘	+ ๒๐.๘	๑๖๖.๘	+ ๒๔.๘	๑๕๔.๓	+ ๒๑.๐	๑๕๗.๘	+ ๒.๘	
๒๕๑๗	๑๕๘.๘	+ ๒๕.๓	๒๐๐.๘	+ ๒๓.๘	๑๕๕.๘	+ ๒๕.๓	๒๒๒.๘	+ ๓๓.๓	๑๕๕.๐	+ ๒๖.๘	๒๐๒.๘	+ ๒๕.๘	

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ถ้าพิจารณาจากสภาพค่าจ้าง และชั่วโมงทำงานที่เป็นจริง จากการสำรวจโรงงาน
อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ จะได้ว่าตัวอย่างจากอุตสาหกรรมสำคัญ
บางชนิดดังนี้

อุตสาหกรรมสิ่งทอ หรือทอผ้า ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยสัปดาห์ละ ๔๘.๘๗ ชั่วโมง ค่าจ้าง
เฉลี่ย ๕๐๒.๒๓ บาท ถ้าเฉลี่ยมาตรฐานการทำงานสัปดาห์ละ ๕ วัน หมายความว่ากรรมกรใน
อุตสาหกรรมทอผ้าซึ่งส่วนมากเป็นผู้หญิงและเด็ก จะต้องทำงานเฉลี่ยวันละเกือบ ๑๐ ชั่วโมง เพื่อ
จะได้ค่าจ้างเดือนละ ๕๐๐.๒๓ หรือเฉลี่ยวันละ ๑๖ บาท ซึ่งในปี ๒๕๑๔ จนถึงปี ๒๕๑๖ ยังมี
กรรมกรทอผ้ามากกว่าครึ่งได้รับค่าจ้างวันละ ๘ - ๑๒ บาท

อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้าหนัง กรรมกรต้องทำงาน
เฉลี่ย ๕๐.๓๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อจะได้ค่าจ้างเฉลี่ยเดือนละ ๕๑๓.๑๖ บาท ถ้าถือมาตรฐาน
เดียวกับข้างต้นจะต้องทำงานเฉลี่ยวันละกว่า ๑๐ ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ ๑๓ บาท

อุตสาหกรรมทำกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ กรรมกรต้องทำงานเฉลี่ย ๕๐.๓๒
ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อจะได้ค่าจ้างเฉลี่ยเดือนละ ๕๑๖.๒๔ บาท หรือทำงานเฉลี่ยวันละกว่า ๑๐
ชั่วโมง โดยได้ค่าจ้างเฉลี่ยวันละ ๑๓ บาทเศษ

อุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ กรรมกรโดยทั่วไป จะต้องทำงานเฉลี่ยสัปดาห์ละ ๕๐ ชั่วโมง
เพื่อที่จะมีรายได้เดือนละ ๔๕๖ บาท

จากอัตราค่าแรงงานของคณงานตามตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก
เมื่อเทียบกับอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๖ -
๒๕๑๗ ที่เพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน แต่ค่าแรงได้เพิ่มเพียงเล็กน้อย คณงานจึงไม่สามารถอดทนต่อไป

ได้ การเรียกร้องค่าแรงงานเพิ่มจึงเกิดขึ้นทั่วไป เป็นเหตุให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้น จากตัวอย่างการนัดหยุดงานที่สำคัญในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ขรรณศักดิ์ ปรากฏว่ามีการเรียกร้องค่าจ้าง ค่าครองชีพ และเงินช่วยเหลืออื่น ๆ เกิดขึ้นควบเกือบทุกครั้ง เช่น การนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานสิ่งทอ เมื่อ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๗ กรรมกรได้เรียกร้องขอค่าแรงงานขั้นต่ำเพิ่มเป็นวันละ ๒๕ บาท และขอเงินค่าชดเชยเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกครึ่ง^๗ การนัดหยุดงานของพนักงานโรงแรมดุสิตธานีก็เช่นกัน ปรากฏว่ามีการเรียกร้องขอค่าแรงงานเพิ่มขึ้นสำหรับพนักงานชั่วคราว เป็นวันละไม่ต่ำกว่า ๒๐ บาท และเรียกร้องขอเงินค่าบริการเพิ่มขึ้นอีก^๘ สำหรับการนัดหยุดงานของพนักงานรถเมล์ศรีนคร มีการเรียกร้องขอให้ขึ้นเงินเดือนพนักงานชายตัวจากเดือนละ ๒๕๐ บาท เป็นเดือนละ ๔๕๐ บาท และขอเพิ่มเบี้ยเลี้ยงจากวันละ ๑๕ บาท เป็นวันละ ๒๐ บาท และในกรณีพิพาทของพนักงานวิสาหกิจ ก็ได้เรียกร้องขอให้รัฐบาลจ่ายเงินช่วยค่าครองชีพพนักงานคนละ ๓๐๐ บาทต่อเดือนด้วยเช่นกัน

สำหรับในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากการศึกษาการนัดหยุดงานครั้งสำคัญ ๆ ได้พบว่ามี การเรียกร้องเกี่ยวกับค่าจ้าง ค่าครองชีพและเงินช่วยเหลืออื่น ๆ อยู่มากเช่นกัน เช่น การชุมนุมของคนงานไทยการ์ด มีการเรียกร้องขอเงินค่าชดเชยเพิ่มขึ้น รวมทั้งเงินสวัสดิการต่าง ๆ ที่พนักงานไม่ได้รับในระหว่างการทำงาน^{๑๐} การนัดหยุดงานของพนักงานบริษัทรถเมล์ชาว ก็เพื่อเรียกร้องขอเงินช่วยค่าครองชีพอีกคนละ ๓๐๐ บาทต่อเดือน เพื่อให้เป็นไปตามที่รัฐบาลได้วางเงื่อนไขไว้ในการรวมรถเมล์ และการนัดหยุดงานของพนักงานการรถไฟ เมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ ก็เพื่อเรียกร้องขอเงินช่วยค่าครองชีพเพิ่มขึ้นจากเดือนละ ๒๕๐ บาท

^๗ หนังสือพิมพ์เคลนิวิสต์, ฉบับประจำวันที ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๗.

^๘ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๗.

^๙ หนังสือพิมพ์เคลนิวิสต์, ฉบับประจำวันที ๘ มกราคม ๒๕๑๘.

^{๑๐} หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับประจำวันที ๕ สิงหาคม ๒๕๑๘.

เป็นเดือนละ ๔๕๐ บาท

จากการเรียกร้องขอค่าจ้าง ค่าครองชีพและเงินชดเชยเพิ่มขึ้นของบรรดากรรมกรในสมัย
รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตามที่กล่าวแล้วแสดงให้เห็นว่า
ความเดือดร้อนของกรรมกร เกี่ยวกับการได้รับค่าแรงงานต่ำ ไม่พอกับค่าครองชีพเป็นความจริง
ตรงกับสมมติฐานที่ผู้เขียนได้ตั้งขึ้น การประกาศขึ้นค่าแรงงานขั้นต่ำถึง ๓ ครั้ง ในระยะเวลาไม่ถึง
๓ ปี แสดงให้เห็นว่ารัฐเองก็ยอมรับความจริงว่า ระดับค่าแรงของกรรมกรอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก
จากสถิติที่รวบรวมได้ในการพิพาทแรงงานของแต่ละปี ปรากฏว่ามีการเรียกร้องขอเพิ่มค่าจ้าง
และค่าครองชีพถึงร้อยละ ๓๘.๒ ในปี ๒๕๑๖ และร้อยละ ๒๕.๕ ในปี ๒๕๑๗ สำหรับในปี ๒๕๑๘
ได้เพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ ๘๒.๖ (ดูตารางที่ ๑๔)

๒. ความไม่พอใจการบริหารงานของนายจ้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างในเมืองไทยแต่เดิม ปรากฏว่าในอุตสาหกรรม
ขนาดเล็ก ที่กว่าสถานประกอบการขนาดใหญ่ คือความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นแบบครอบครัว คือ
เป็นกันเอง ไม่มีพิธีรีตองมาก แต่เงื่อนไขในการทำงานจะเป็นไปตามความประสงค์ของนายจ้าง
ไม่มีการทำสัญญาเป็นหลักฐาน^{๑๑} ลูกจ้างมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจอย่างไร ก็มาปรึกษาหารือกับนาย
จ้างได้ ทั้งในเรื่องงานและส่วนตัว สำหรับสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ มักจะทำ
เป็นแบบพิธีการขึ้น มีระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ลูกจ้างปฏิบัติ แต่มักจะมองเห็นค่าจ้าง
และผลประโยชน์ของคนงานเป็นเรื่องที่จะกระทบกระเทือนรายได้ของตน จึงมักจะพยายามกำหนด
กฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อรักษากำไรผลประโยชน์ของนายจ้าง ปกติกรรมกรไร้ฝีมือส่วนใหญ่ของไทยเป็นแรง
งานที่อพยพมาจากชนบท จึงเคยชินกับการทำตัวง่าย ๆ และรักความเป็นอิสระ เมื่อมาประสบกับ
ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของโรงงาน ซึ่งขัดกับความเคยชิน ก็เกิดความไม่พอใจและทำตัว
ไม่ถูก ความไม่เข้าใจกันจึงเกิดขึ้น เกิดเป็นช่องว่างระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง สำหรับในสถาน
การบริหารงานของนายจ้าง แม้ว่านายจ้างกับลูกจ้างจะต้องทำงานร่วมกัน แต่จุดประสงค์ในการ

^{๑๑} นิคม จันทรวิทุร, เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๖.

ทำงานมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือนายจ้างจะต้องประกอบธุรกิจโดยหวังผลกำไรสูงสุด และพยายามตัดทอนรายจ่ายลงไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่ฝ่ายลูกจ้างก็ต้องการค่าจ้างสูงสุดเช่นกัน พร้อมควยสวัสดิการต่าง ๆ พอสมควร จึงเห็นได้ว่าทั้ง ๒ ฝ่ายขัดกันโดยธรรมชาติ โอกาสที่จะเกิดข้อพิพาทแรงงานจึงมีอยู่เสมอ นอกจากนั้นนายจ้างส่วนใหญ่ยังคงยึดอยู่ในระบบเจ้าขุนมูลนาย มักจะมองลูกจ้างว่าต่ำกว่าตนเกินเงินเดือนของตน ตนจึงมีสิทธิที่จะถูกควากกล่าว จะสั่งให้ทำอะไรหรือจะโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหน้าที่อย่างไร แมแต่จะให้ออกจากงานก็ได้ แม้ว่าจะปัจจุบันจะมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานใช้บังคับอยู่ แต่ก็มีช่องโหว่ให้ฝ่ายนายจ้างสามารถบิดเบือนให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนได้ จากลักษณะการดังกล่าว เป็นเหตุให้ลูกจ้างเกิดความไม่พอใจ นับตั้งแต่ระเบียบกฎหมายที่บางโรงงานออกมาใช้บังคับคนงาน การจ้างบุคคลที่ชาคนุญย์สัมพันธ์มาเป็นผู้จัดการ นายจ้างขาดความยุติธรรมปฏิบัติต่อคนงานไม่เท่าเทียมกัน แมแต่ผู้บริหารที่เป็นชาวต่างประเทศ ซึ่งมีความเข้าใจในการบริหารงานแผนใหม่เป็นอย่างดี แต่ขาดความรู้เกี่ยวกับนิสัยใจคอของคนไทย ขาดความเข้าใจในภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี มุ่งแต่ผลในด้านการผลิตเป็นใหญ่ จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกับคนงานกันอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่นการนัดหยุดงานของโรงแรมสยามคอนดิเนนตัล และโรงแรมดุสิตธานี ในสมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ มูลเหตุสำคัญประการหนึ่งในการนัดหยุดงานของพนักงานในครั้งนี้ได้แก่ความไม่พอใจการบริหารงานของฝ่ายนายจ้าง^{๑๓} ก็จะได้เห็นได้จากข้อเรียกร้องของพนักงานโรงแรมสยามให้ปลดผู้บริหารที่เป็นชาวต่างประเทศ ๒ คน และที่โรงแรมดุสิตธานี ให้ปรับปรุงเจ้าหน้าที่ระดับบริหารของโรงแรมเป็นบางคนเช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดอีกแห่งหนึ่งก็คือ การนัดหยุดงานของโรงงานกระเบื้องดินเผา ออมน้อย ที่ความไม่พอใจการบริหารงานของฝ่ายนายจ้างรุนแรงถึงขีดสุด ถึงกับมีการยิงกันตายทั้ง

^{๑๒} นิคม จันทรวิฑูร, "วิกฤตการณ์แรงงานในรอบปี ๒๕๑๖ - ๑๗", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗, ฉบับที่ ๓ - ๘ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๘), หน้า ๑.

^{๑๓} หนังสือพิมพ์ประชาชาติไทย, ฉบับประจำวันที ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๗.

ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง จากเหตุผลข้อมูลต่าง ๆ ตามที่กล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่ามูลเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของการนัดหยุดงาน ใ้แก่ความไม่พอใจการบริหารงานของนายจ้าง เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น จากสถิติกรณีพิพาทแรงงานเนื่องจากสาเหตุนี้ปรากฏว่าในปี ๒๕๑๖ มีถึงร้อยละ ๑๘.๓ ในปี ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๕.๐ และในปี ๒๕๑๘ มีถึงร้อยละ ๒๒.๘ (ดูตารางที่ ๑๔)

๓. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้าง

ในช่วงเวลาก่อนประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ ปรากฏว่าการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานโดยเฉพาะของฝ่ายนายจ้างมีอยู่ทั่วไป แม้ว่าจะมีประกาศของกระทรวงมหาดไทยประกาศใช้บางส่วนเรื่อง เช่นการจ่ายค่าจ้างวันหยุดงาน การใช้แรงงานหญิงและเด็ก ฯลฯ แก่นายจ้างส่วนใหญ่ก็มักจะไมยอมปฏิบัติตาม มีการหลีกเลี่ยงกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อเอาเปรียบลูกจ้างโดยเฉพาะในสถานประกอบการขนาดเล็ก จากการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานดังกล่าวซึ่งบรรดาลูกจ้างทั้งหลายต้องออกทนและจำยอมเพราะเกรงว่าจะต้องถูกออกจากงานถ้าเรียกร้องขึ้น แต่เมื่อมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ ออกมาบังคับใช้ นายจ้างก็ยังคงหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอยู่เช่นเดิม ดังปรากฏจากการสำรวจสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี ๒๕๑๔ ปรากฏว่าแม้แต่โรงงานขนาดใหญ่ที่มีคนงานตั้งแต่ ๓๐๐ คนขึ้นไป ก็ยังมีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเกี่ยวกับสวัสดิการถึงร้อยละ ๕๖.๖ ค่าล่วงเวลาในวันหยุดร้อยละ ๑๖.๘ และค่าจ้างขั้นต่ำร้อยละ ๑๒.๐ (ดูตารางที่ ๑๕) สำหรับสถานประกอบการที่จัดจ้างคนงานให้แก่อุตสาหกรรม การชุกแรร การผลิต และการก่อสร้าง (ดูตารางที่ ๒๐)

จากการที่นายจ้างยังไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอีก ทำให้บรรดากรรมกรหมดความอดทน และลุกขึ้นประท้วงเรียกร้องสิทธิของตน ทำให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้นทั่วไป มูลเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานก็ใ้แก่การที่กรมแรงงานขาดแคลนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับการปฏิบัติงาน ปรากฏว่าในปี ๒๕๑๕ กรมแรงงานมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมดเพียง

ประมาณ ๕๐๐ คน ประมาณ ๔๐๐ คนทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ^{๑๔} ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนคนงานที่มีอยู่เกือบ ๓ ล้านคนทั่วประเทศ สำหรับในปี ๒๕๑๗ เฉลี่ยจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจตราให้ลูกจ้างได้รับประโยชน์ตามกฎหมายแรงงานมีเพียง ๑ คน ต่อสถานประกอบการ ๑,๘๐๐ แห่ง ในขณะที่ต่างประเทศมีเจ้าหน้าที่เฉลี่ย ๑ คน ต่อสถานประกอบการ ๒๐๐ แห่ง^{๑๕} การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ทำให้กรมแรงงานไม่สามารถควบคุมดูแลสถานประกอบการได้ทั่วถึง ทำให้บรรดานายจ้างหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเจ้าหน้าที่แล้ว ด้วบทกฎหมายของไทยเกี่ยวกับแรงงานมักจะมีเขียนเข้าข้างนายทุนเป็นส่วนใหญ่ อันเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน และการที่ผู้มีส่วนในการร่างกฎหมายมักจะมีมาจากผู้ที่อยู่ในระดับนายทุน การถูกตรวจพบก็มีโอกาสน้อยมาก และถ้ามีการถูกตรวจพบ เจ้าหน้าที่ก็มีสิทธิเพียงเตือนหรือปรับไม่เกิน ๒๐๐ - ๓๐๐ บาท ถ้าจะดำเนินคดีในศาลก็มีโทษเปรียบเทียบปรับชั้นศาลเพียง ๑,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท หรือจำคุก ๖ เดือน ถึง ๑ ปี^{๑๖} นอกจากนี้ยังมีการใช้สิทธิพลัดอื่น ๆ ทั้งในทางการเงินและทางการ เมือง ในการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอีกด้วย

นอกจากปัญหาตามที่กล่าวแล้ว กรมแรงงานยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ ซึ่งแต่ละปีก็ได้

^{๑๔} นิคม จันทรวิฑูร, แรงงานไทยกับอุตสาหกรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๘.

^{๑๕} นิคม จันทรวิฑูร, "สิบปีแรก ของกรมแรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๑๘), หน้า ๒๐.

^{๑๖} สุภาพ พัสสอง, "สภาพของชนชั้นกรรมมาชีพไทยในปัจจุบัน", พิชิต จงสถิตยวัฒนา (บรรณาธิการ), ขบวนการกรรมกรในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชิตเนต, ๒๕๑๑), หน้า ๑๓๘.

รับน้อยมาก ไม่เพียงพอกับการที่จะดูแลตรวจตราสถานประกอบการได้ทั่วถึง ประกอบกับในช่วง
ระยะเวลาจากปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘ วิกฤตการณ์แรงงานถือได้ว่าอยู่ในภาวะรุนแรงถึงขีดสุด การนัด
หยุดงานในเมืองไทยเกือบจะกล่าวได้ว่าสูงที่สุด กรมแรงงานและเจ้าหน้าที่ในทุกระดับจึง
ต้องทำงานหนักที่สุด ก็ยังไม่ทันกับปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้น การทำงานจึงมีลักษณะเป็นการแก้ปัญหา
เฉพาะหน้าไปวัน ๆ มากกว่า งานในด้านกำกับการป้องกันและงานหลักอื่น ๆ จึงทำไม่ได้เต็มที่^{๑๓๓}

จากการนัดหยุดงานที่สำคัญในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมทย์ จะเห็นได้ว่าเป็นมูลเหตุเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้างอยู่
มากเช่นกัน เช่น จากการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานสิ่งทอเมื่อมิถุนายน ๒๕๑๓ ในข้อเรียกร
ร้องเพิ่มเติมของกลุ่มสมาคมลูกจ้าง ๓๘ สมาคม ได้เรียกร้องให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรง
งานในเรื่องวันหยุด ค่าจ้างในการทำงานล่วงเวลา และการให้เงินชดเชยเมื่อลูกจ้างประสบ
อุบัติเหตุ^{๑๓๔} สำหรับการนัดหยุดงานของพนักงานอุตสาหกรรมนี้ ปรากฏว่าปัญหาใหญ่เกิดจากการที่นาย
จ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเช่นกัน โดยการให้เงินเดือนน้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎ
หมายกำหนดไว้^{๑๓๕}

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและจากเหตุผลตามที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าการไม่ปฏิบัติตาม
กฎหมายแรงงานของนายจ้างเป็นมูลเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้น ตรง
กับสมมติฐานที่ผู้เขียนได้ตั้งขึ้นไว้ และจากสถิติที่รวบรวมได้ปรากฏว่าในปี ๒๕๑๔ ส่วนใหญ่ของการ
พิพาทแรงงานที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้างมีจำนวนถึง
ร้อยละ ๒๓.๘ ส่วนในปี ๒๕๑๘ ลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๔.๖ (ดูตารางที่ ๑๔)

^{๑๓๓} นิคม จันทรวิทุร, เรื่องเคม, หน้า ๒๓ - ๒๔.

^{๑๓๔} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันจันทร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๓.

^{๑๓๕} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันจันทร์ที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๓.

ตารางที่ ๑๕

แสดงจำนวนร้อยละของสถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครอง
แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของกิจการและเรื่อง พ.ศ.๒๕๑๘

ลำดับ	ขนาดของกิจการ อุตสาหกรรม (จำนวนลูกจ้าง ที่มี)	จำนวนร้อยละของสถานประกอบการที่ผ่านการตรวจแรงงานแล้วพบว่า ยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน								
		เวลา	เวลา	วันหยุด	ค่าจ้าง	ค่าจ้าง	ค่าล่วง	ค่าล่วง	สวัสดิการ	หลักฐาน
		ทำ งาน	พัก นอน	งาน	ขั้นต่ำ	ทำงาน ในวัน หยุด	เวลา	เวลา	การ	การ
๐	ทุกขนาดกิจการ	๗.๘	๘.๘	๕๖.๕	๓๐.๘	๓๒.๑	๕๒.๘	๕๗.๐	๗.๗	๘๐.๕
๑	น้อยกว่า ๕ คน	๘.๒	๓.๘	๘๘.๘	๓๕.๘	๘๑.๖	๗๗.๑	๘๐.๖	๐.๕	—
๒	๕ - ๙ คน	๘.๓	๕.๐	๗๗.๒	๘๐.๑	๓๘.๓	๖๕.๑	๖๘.๐	๕.๘	—
๓	๑๐ - ๑๙ คน	๘.๘	๘.๘	๕๓.๖	๒๘.๕	๓๕.๘	๘๗.๘	๕๗.๖	๒.๑	๖๓.๗
๔	๒๐ - ๔๙ คน	๗.๐	๕.๕	๓๗.๘	๒๗.๖	๒๖.๐	๘๑.๐	๘๘.๒	๓.๐	๖๐.๐
๕	๕๐ - ๙๙ คน	๓.๓	๓.๑	๓๑.๘	๒๑.๕	๒๒.๐	๒๕.๕	๓๘.๗	๕.๘	๕๑.๗
๖	๑๐๐ - ๒๙๙ คน	๓.๕	๘.๐	๑๖.๕	๑๓.๐	๑๑.๘	๑๗.๖	๑๘.๘	๕๖.๖	๒๖.๕
๗	๓๐๐ คนขึ้นไป	๓.๐	๓.๐	๑๐.๒	๑๒.๐	๖.๖	๑๖.๘	๑๖.๘	๕๖.๖	๒๖.๕
๘	ไม่ระบุจำนวน ลูกจ้าง	๐.๑	๐.๘	๑๐.๐	๑.๘	๑๐.๐	๑๐.๐	๑.๖	๐.๑	๐.๖

ที่มา : ฝ่ายวิจัยแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ตารางที่ ๒๐

แสดงจำนวนร้อยละของสถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน
ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอุตสาหกรรมและเรื่อง พ.ศ. ๒๕๑๘

ลำดับ	อุตสาหกรรม	จำนวนร้อยละของสถานประกอบการที่ผ่านการตรวจแรงงานแล้ว พบว่ายังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน								
		เวลา ทำงาน	เวลา พัก นอน	วันหยุด งาน	ค่าจ้าง ขั้นต่ำ	ค่าจ้าง ทำงาน ในวัน หยุด	ค่าล่วง เวลา	ค่าล่วง เวลา ทำงาน ในวัน หยุด	สวัสดิ การ	หลักฐา น การ ทำงาน
๑	ทุกอุตสาหกรรม	๓.๘	๘.๘	๕๖.๕	๓๐.๘	๓๒.๑	๕๒.๘	๕๓.๐	๓.๓	๘๐.๕
๑	การผลิต	๓.๘	๘.๘	๕๒.๖	๓๑.๖	๓๕.๓	๕๕.๑	๕๘.๓	๓.๕	๓๘.๖
๒	การก่อสร้าง	๘.๘	๑๘.๓	๓๖.๘	๒๐.๖	๒๓.๘	๒๕.๐	๓๒.๘	๑๘.๑	๕๖.๘
๓	การพาณิชย์	๘.๒	๖.๖	๕๘.๐	๓๐.๐	๒๕.๒	๘๕.๒	๘๘.๘	๘.๒	๘๒.๑
๔	การคมนาคมขนส่ง	๑๒.๕	๕.๘	๓๘.๘	๘.๐	๒๐.๕	๓๑.๒	๓๒.๑	๑๘.๓	๕๘.๕
๕	การบริการการเงิน	-	-	๑๓.๖	๕.๘	๑๓.๖	๒๓.๕	๓๕.๓	-	๕๒.๘
๖	การบริการชุมชน และส่วนบุคคล	๓.๖	๘.๖	๖๓.๑	๓๘.๓	๓๘.๓	๕๑.๘	๖๖.๒	๘.๑	๓๘.๘
๗	กาชไฟฟ้า และ ประปา	๒๕.๐	๒๕.๐	๑๒.๕	-	๒๕.๐	๒๕.๐	-	-	๓๓.๕
๘	เหมืองแร่	-	-	๖๐.๐	๒๐.๐	๖๐.๐	๖๐.๐	๖๐.๐	-	๒๐.๐

ที่มา : ฝ่ายวิจัยแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

นอกจากมูลเหตุและปัญหาที่สำคัญ ๓ ประการที่ก่อให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้นตามที่กล่าวแล้ว จากการศึกษาข้างพบว่า ยังมีมูลเหตุและปัญหาอื่น ๆ อยู่อีก ที่มีส่วนทำให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้น ซึ่งได้แก่มูลเหตุและปัญหาดังต่อไปนี้

๑. มูลเหตุและปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคม

๑.๑ ปัญหาการลงทุนและการขึ้นค่าแรงงาน

นับแต่เริ่มมีการส่งเสริมการลงทุนเป็นต้นมา การลงทุนในเมืองไทยได้เจริญขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในระหว่างปี ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑ หลังจากนั้นการลงทุนได้เริ่มลดลงบ้าง แต่ยังไม่สู้มากนัก จนกระทั่งในระหว่างปี ๒๕๑๖ ถึง ๒๕๑๗ ปรากฏว่าการลงทุนลดลงถึงร้อยละ ๕๐ และการค้าลดลงร้อยละ ๓๐ เฉพาะการลงทุนจากญี่ปุ่นในประเทศไทย จากการลงทุนถึง ๕๕๐ ล้านบาทในปี ๒๕๑๔ ลดลงมาเป็น ๘๗๕ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๕ และเหลือเพียง ๑๖๕ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๖ สำหรับในปี ๒๕๑๘ ปรากฏว่าการลงทุนจากญี่ปุ่นเหลือเพียง ๑๕ ล้านบาทเท่านั้น เนื่องมาจากเมืองไทยมีผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานใหม่ถึงปีละประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน จากการลดลงอย่างฮวบฮาบของการลงทุนในช่วงหลังจากปี ๒๕๑๕ เป็นต้นมา ทำให้ภาวะการว่างงานเกิดขึ้นทั่วไป โดยเฉพาะแรงงานไม่มีฝีมือ เพราะทำให้นายจ้างไม่ต้องการจะหาคนงานไม่ได้ และคนงาน

^{๒๐} ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, "สถานการณ์แรงงาน ก.ค. - ก.ย. ๒๕๑๘", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๑๘), หน้า ๕.

^{๒๑} วิชิต แสงทอง, "ส่วนสร้างสรรของการลงทุนญี่ปุ่นต่อตลาดแรงงานไทย", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓-๔ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๘), หน้า ๑๗.

^{๒๒} ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, "สถานการณ์แรงงาน ก.ค. - ก.ย. ๒๕๑๘", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๑๘), หน้า ๕ - ๑๐.

^{๒๓} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยรายสัปดาห์, ฉบับประจำสัปดาห์ที่ ๑๖ - ๒๒ กันยายน ๒๕๑๖.

ทองจนายจ้างมากขึ้น จากการนัดหยุดงานที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นไป ประกอบกับการขึ้นค่าแรงงานขั้นต่ำของรัฐบาล ซึ่งขึ้นถึง ๓ ครั้งในช่วงเวลาเพียง ๒ ปี คือจาก ๑๒ เป็น ๑๖ บาท เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๑๗ จาก ๑๖ บาท เป็น ๒๐ บาท เมื่อ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๑๗ และครั้งสุดท้ายเมื่อ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๘ เป็นวันละ ๒๕ บาท^{๒๔}

จากการเพิ่มค่าแรงงานขั้นต่ำถึง ๓ ครั้ง ในช่วงเวลาเพียง ๒ ปีตามที่กล่าวแล้ว ทำให้ต้นทุนการผลิตของสถานประกอบการต่าง ๆ สูงขึ้นมาก โดยเฉพาะกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก จากรายงานการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยปี ๒๕๑๘ ได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้ารัฐบาลขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ ๒๕ บาท จะกระทบกระเทือนสถานประกอบการต่าง ๆ ประมาณ ๘๒.๖ % และลูกจ้างได้รับประโยชน์ประมาณ ๒๙ % แต่นายจ้างทั้งหมดจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการเพิ่มค่าจ้างขึ้นไปถึง ๗๒ % จากการที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นมาก ทำให้สถานประกอบการต่าง ๆ จำเป็นต้องลดการผลิตหรือลดคนงานลง และพยายามคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถมากขึ้นเพื่อให้คุ้มกับค่าแรงงาน บางแห่งถึงกับต้องเลิกกิจการไปเลย สำหรับโรงงานขนาดใหญ่ นายจ้างก็หันไปใช้เครื่องจักรมากขึ้น เพื่อทดแทนแรงงานคน การปลดคนงานออกจึงเกิดขึ้นทั่วไป ปรากฏว่าในรอบปี ๒๕๑๗ มีคนงานถูกปลดออกจากรางานและเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดถึง ๒๐,๘๒๐ คน และลูกจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ สาเหตุมาจากนายจ้างไม่พอใจการทำงานและการลดการผลิตของนายจ้าง สำหรับในปี ๒๕๑๘ ปรากฏว่ามีลูกจ้างที่ถูกปลดออกจากรางานและเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดรวม ๑๐,๘๗๖ คน จากสถานประกอบการ ๒,๖๘๒ แห่ง^{๒๕}

^{๒๔} ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๙๑ ตอนที่ ๑๗๔ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๗.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

^{๒๖} ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, สถานการณ์แรงงาน ต.ค. - ธ.ค. ๒๕๑๘, หน้า ๘

จากการที่ผู้จ้างคนงานถูกปลดออกจากงานกันมากโดยไม่มีความผิด ประกอบกับการหา
งานทำยากยิ่งขึ้นเนื่องจากการชงักงันของการลงทุน ทำให้ผู้จ้างต้องรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้กับนาย
จ้าง โดยการนัดหยุดงาน ทั้งนี้เพื่อให้มีงานทำต่อไปตามเดิม เช่นการนัดหยุดงานของกรรมกร
โรงงานสิ่งทอ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗ ในสมัยของรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเกิดขึ้นจาก
ความเข้าใจผิดของคนงาน เกรงว่าพวกตนจะถูกปลดออกจากงานเนื่องจากโรงงานลดการผลิต^{๒๗}
จึงได้รวมตัวกันลุกขึ้นประท้วง และขยายตัวจนกลายเป็นการนัดหยุดงานขึ้น สำหรับในสมัยรัฐบาล
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากการศึกษาการนัดหยุดงานครั้งสำคัญ พบว่าในการนัดหยุดงานของ
โรงงานสแตนคาร์คกัรเมนต์ มูลเหตุที่สำคัญประการหนึ่งมาจากการที่ตัวแทนของคนงานจำนวน
๑๑ คน ถูกปลดออกจากงานเนื่องจากการไต่รับแต่งตั้งเป็นตัวแทนของคนงานในการเจรจากับนาย
จ้าง เหตุการณ์จึงได้บานปลายออกไป กลายเป็นการนัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องให้บริษัท รับผิดชอบ
แทนคนงานทั้ง ๑๑ คน กลับเข้าทำงานใหม่^{๒๘} ส่วนการชุมนุมของพนักงานไทยการ์ด ก็เกิดจาก
การที่พนักงานไทยการ์ดถูกปลดออกจากงานและเลิกจ้าง อันเนื่องมาจากการลดทหารสหรัฐออก
จากเมืองไทย สำหรับการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานกระเบื้องดินเผาอ้อมน้อย ก็มีปัญห
จากการที่คนงาน ๓ คนถูกปลดออกจากงานโดยไม่มีเป็นธรรมเช่นกัน จากเหตุการณ์ตามที่กล่าว
มาแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าการขึ้นค่าแรงงานขึ้นค่าและการหยุดชงักของการลงทุน เป็นมูลเหตุ
ประการหนึ่งที่ทำให้มีการปลดคนงานออกโดยไม่มีความผิด กลายเป็นสาเหตุให้เกิดการนัดหยุด
งานขึ้น

๑.๒ ปัญหาคนงานมีการศึกษาคำ

การที่คนงานมีการศึกษาคำ เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของปัญหาแรงงานในเมือง

^{๒๗} จากการสัมภาษณ์นายกสมาคมสิ่งทอไทย, เมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๗.

^{๒๘} หนังสือพิมพ์เคลินิวส์, ฉบับประจำวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๘.

^{๒๙} หนังสือพิมพ์เคลินิวส์, ฉบับประจำวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

ไทย จากการสำรวจสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของกรรมกร พบว่าคนงานไร้ฝีมือส่วนใหญ่ประมาณ ๕๐% มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ระหว่าง ป.๑ - ป.๔ และประมาณร้อยละ ๕ ไม่รู้หนังสือเลย^{๓๐} สำหรับแรงงานเด็กหญิงจำนวนมากที่ทำงานในฐานะผู้ช่วยผู้ใหญ่ในโรงงานผลิตลูกกวาดและทอผ้า ปรากฏว่ากว่าร้อยละ ๕๐ ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ^{๓๑} จากการที่มีการศึกษาค่าคงกล่าว ทำให้คนงานส่วนใหญ่มีความรอบรู้ไม่เพียงพอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่กล้าตัดสินใจ ทำให้ถูกชักจูงได้โดยง่าย นอกจากนี้จากการขาดความรู้ ทำให้คนงานไม่เข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ ทำให้ขาดความรับผิดชอบ และไม่สนใจในการที่จะศึกษาปัญหาและกฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน ทั้งที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์แก่ตนเองและขอห้ามต่าง ๆ จากมูลเหตุดังกล่าว ทำให้ลูกจ้างคนงานกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอยู่เนือง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการนัดหยุดงาน และการเอาอย่างกันในการนัดหยุดงานของลูกจ้าง^{๓๒} ประการที่สำคัญก็คือ นอกจากคนงานจะไม่สนใจในการศึกษาหาความรู้แล้ว นายจ้างเองส่วนใหญ่ก็ไม่ประสงค์จะให้ลูกจ้างคนงานสนใจศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย เพราะเกรงว่าถ้าคนงานมีความรอบรู้มากขึ้นแล้ว จะมาเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เอากับตน และทำให้เสียเวลาในการทำงาน จากการที่คนงานมีการศึกษาคำและขาดความรับผิดชอบดังกล่าว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนงานรวมตัวกันลุกขึ้นเรียกร้องกับนายจ้างอยู่ในขณะนี้ ถึงแม้จะเห็นได้จากข้อเรียกร้องและพฤติกรรมในการดำเนินการ ซึ่งบางรายก็มีเหตุผล แต่บางรายก็ไม่มีเหตุผล เช่น เห็นโรงงานอื่นเขา

^{๓๐} ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, "สภาพการทำงาน รายได้ และภาวะการครองชีพของคนงานไม่มีฝีมือ", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๑๖), หน้า ๑๓.

^{๓๑} นิคม จันทรวิฑูร, แรงงานไทยกับอุตสาหกรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนักสตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๓๓.

^{๓๒} ฝ่ายวิจัยแรงงาน, "สถานการณ์แรงงาน กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๑๘", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๑๘), หน้า ๑๘.

หยุดงานกันแล้วได้ค่าแรงสนเพิ่ม ก็ชักชวนกันหยุดงานตามเพื่อเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้นบ้าง โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและสภาพการจ้างที่แตกต่างกัน และเมื่อมีการนัดหยุดงานเกิดขึ้นแล้ว ก็มักจะมีการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นการ ข่มขู่บีบบังคับนายจ้างใหม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของตน เป็นกฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย เช่นในการชุมนุมของพนักงานไทยการค มีการปิดกั้นถนนมิให้พาหนะ และประชาชนสัญจรไปมา ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายและทำความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้ไม่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก การนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานกระเบื้องดินเผาอมน้อย มีการบุกเข้ายึดโรงงานและปิดประตูกันมิให้ผอ.นายจ้างเข้าไปในโรงงาน จนถึงกับยิงกันตายทั้งผอ.นายจ้างและลูกจ้าง^{๓๓} ลักษณะการ เช่นนี้เกิดขึ้นทั่วไป ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่นายจ้างและรัฐบาลในการบริหารงานเป็นอย่างมาก

๑.๓ ปัญหาสวัสดิการ

จากการนัดหยุดงานในช่วงระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่มีมักจะปรากฏอยู่ในข้อเรียกร้องของคณาณอยู่ควยเสมอ ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิการของคณาณ ปรากฏว่าในปี ๒๕๑๖ กรณีพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานที่เรียกร้องเกี่ยวกับสวัสดิการได้เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๕ ร้อยละ ๒ - ๓ แต่ในปี ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๑ และในปี ๒๕๑๘ กลับเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๒๕.๗ (ดูตารางที่ ๑๔) ทั้ง ๆ ที่รัฐได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการสวัสดิการลูกจ้างคณาณแล้ว^{๓๔}

ที่เป็นเช่นนี้ก็น่าเนื่องมาจากมูลเหตุหลายประการ ที่สำคัญได้แก่การที่นายจ้างต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากการขึ้นค่าแรงงานขั้นต่ำและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยทั่วไปค่าจ้างแรงงานกับสวัสดิการคณาณจะมีความเกี่ยวพันกันอยู่ตลอดเวลา

^{๓๓} หนังสือพิมพ์ เกลนิวส์, ฉบับประจำวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

^{๓๔} ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓.

เช่น เมื่อก่อนบังคับใช้กฎหมายกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ คนงานไร้ฝีมือส่วนใหญ่แม้จะไต่ค่าแรงน้อย แต่สถานประกอบการเป็นจำนวนมาก จะจัดอาหารและที่พักอาศัยให้คนงานด้วย เมื่อประกาศใช้ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำครั้งแรกเป็นวันละ ๑๒ บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าเดิมไม่มากนัก นายจ้างส่วนใหญ่จึง ยังคงให้สวัสดิการค่านอาหารและที่พักอาศัยให้กับคนงานต่อไป ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงอัตรา ค่าจ้างขั้นต่ำอีก ๓ ครั้ง ราคาสินค้าก็ถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่จำเป็น แก่การครองชีพ เช่น ข้าวสาร นม และเนื้อสัตว์ ทำให้นายจ้างไม่สามารถจะให้สวัสดิการแก่คน งานในค่านอาหารต่อไปได้ จึงต้องลดการให้สวัสดิการลง เพราะกฎหมายได้กำหนดไว้แน่ชัด ว่าจะนำค่าใช้จ่ายในการให้สวัสดิการเหล่านี้มาหักในค่าจ้างไม่ได้ ฉะนั้น แทนที่นายจ้างจะ ลดการให้สวัสดิการค่านอาหารแก่ลูกจ้างจึงคงจะต้องมากขึ้น นอกจากการลดสวัสดิการทางค่าน อาหารแล้ว ทางค่านที่พักอาศัย จากการสำรวจโรงงานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๕ พบว่า โรงงานขนาดเล็กที่มีคนงานตั้งแต่ ๓๐ - ๔๐ คน สภาพโรงงานและที่พักอาศัยของคนงานอยู่ใน สภาพที่แย่มาก ทั่วอาคารมักจะเป็นเรือนไม้ หลังคาตั้งกะดี่ พื้นโรงงานบางแห่งก็เหนียวซีเมนต์ บางแห่งก็ปล่อยเป็นพื้นดินธรรมดา หอน้ำห้องส้วมอยู่คานหลัง บางแห่งก็แบ่งเป็นสัดส่วนระหว่าง หญิงกับชาย แต่บางแห่งก็ไม่แบ่งให้ใช้ปนกันไป ที่รับประทานอาหารมักจะไม่พอกับจำนวนคน หรือ บางแห่งก็ใช้ที่ทำงานเป็นที่รับประทานอาหารด้วย สำหรับการให้สวัสดิการอื่น ๆ เช่น การเจ็บ

^{๓๕} นิคม จันทรวิฑูร, เรื่องเดิม, หน้า ๕๑.

^{๓๖} วิจิตร ระวังรงค์, "ลคปัญหาแรงงานควยวิธีการสังคมสงเคราะห์", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ - ๔ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๕), หน้า ๒๗.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

^{๓๘} นิคม จันทรวิฑูร, เรื่องเดิม, หน้า ๕๑ - ๕๒.

^{๓๙} หนังสือพิมพ์เคลนิวิสต์, ฉบับประจำวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๗.

ใช้ไปช่วย แต่เดิมขึ้นอยู่กับความเมตตาของนายจ้าง จะช่วยก็ได้หรือไม่ช่วยก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายบังคับไว้ แต่ส่วนใหญ่ลูกจ้างมักจะคงรักษาพยาบาลตัวเอง ฯลฯ จากการขาดการให้สวัสดิการ คังกลาว ประกอบกับการถูกยกเลิกการให้สวัสดิการอาหารและที่พักอาศัย ทำให้คนงานเกิดความไม่พอใจ และเคืองแค้นมาก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งในการรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้โดยการนัดหยุดงาน เช่นในการชุมนุมเรียกร้องของกรรมกรโรงงานสิ่งทอ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗ ได้เรียกร้องให้มีการจัดห้องสุขา และน้ำดื่มให้พอเพียง ให้มีสถานพยาบาลและแพทย์โดยไม่คิดค่าบริการ ให้จัดอาหารให้กับคนงานอย่างมีสุขลักษณะและมีปริมาณเพียงพอ ให้จ่ายเครื่องนุ่งห่มชุดทำงานให้กับคนงานทุกคน สำหรับหญิงที่มีครรภ์ให้ลาพักก่อนและหลังคลอดได้ ๑ เดือน โดยได้รับค่าจ้างเต็ม นอกจากนี้ในการนัดหยุดงานของพนักงานรถเมลล์ศรีนคร ก็มีกรเรียกร้องให้บริษัทจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลเมื่อพนักงานได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งให้จ่ายเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงอีกวันละ ๒๐ บาท จนกว่าจะหายป่วย สำหรับในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช การนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานสแตนคาร์คาร์ทเมนท์ มีสาเหตุส่วนหนึ่งจากการขอให้ปรับปรุงสวัสดิการใหม่ด้วย เป็นต้น

๒. มูลเหตุและปัญหาทางการ เมืองและการบริหาร

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

นับตั้งแต่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โค้กระทำการรัฐประหาร เมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๐๐ เป็นต้นมา จอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้มีความเห็นว่าการรวมกรรมกรเป็นพลังสำคัญกลุ่มหนึ่งที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง และเป็นเครื่องมือของฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยอาศัย พ.ร.บ.แรงงาน ๒๔๘๘ เป็นหลักประกันคุ้มครอง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้มีคำสั่งให้ยกเลิก พ.ร.บ.แรงงาน พ.ศ. ๒๔๘๘ เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๐๑ ซึ่งมีผลทำให้กลุ่มกรรมกรในรูปองค์การต่าง ๆ ต้องสลายตัวตามไปทั่ว หลังจากนั้นมาอาจจะถือได้ว่าเป็นยุคมีคของกรรมกรอย่างแท้จริง เพราะขาดหลักประกันคุ้มครองทั้งจากรัฐบาลและจากองค์กรกรรมกรด้วยกันเอง ประกอบกับนับจากปี ๒๕๐๓ เป็นต้นมา จอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บรรคานายทุนทั้งหลายจึงได้รับการเอาใจ และได้รับสิทธิการคุ้มครองอย่างเต็มที่ แต่กรรมกรกลับถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแลเลย เพราะรัฐบาลในขณะนั้นมองเห็นความสำคัญของนายทุนมากกว่า กรรมกรจึงถูก

กคชี่จากนายทุนในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านค่าจ้าง สวัสดิการและอื่น ๆ สร้างความร่ำรวยให้กับนาย
 ทุนอย่างมหาศาล แต่กรรมกรกลับยากจนลง เกิดความเคียดแค้นกันขึ้นทั่วไป ยุคมีคของกรรมกร
 ในช่วงเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาถึงประมาณ ๑๐ กว่าปี จากการที่กรรมกรตกอยู่ในสภาพที่ถูกกด
 ขี้มาเป็นระยะเวลาถึง ๑๐ กว่าปีดังกล่าว เมื่อมีโอกาสได้รับการปลดปล่อยจากรัฐบาล จอมพล
 ถนอม กิตติขจร ซึ่งได้ประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๕ ซึ่งตาม
 ประกาศฉบับนี้เปิดโอกาสให้ลูกจ้างได้รับสิทธิอนุญาตการคุ้มครองเพิ่มขึ้น และจัดตั้งสมาคมไต่ถัก
 ครั้งหนึ่ง บรรดาลูกจ้างจึงเริ่มรวมตัวกันลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิของตน แต่ยังไม่สู้มากนัก จนกระทั่ง
 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการปฏิวัติโดยนิสิตนักศึกษาและประชาชน เมื่อ ๑๔
 ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้รัฐบาลทหารต้องหมดอำนาจลงไป และรัฐบาลพลเรือนได้ขึ้นมาปกครอง
 บริหารประเทศไทย ทำให้ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ
 ๒๕๑๗ แต่ก็มีผลทำให้เกิดข้อพิพาทแรงงานขึ้นมากมายเป็นประวัติการณ์ อันเนื่องมาจากการที่
 กรรมกรตื่นตัวในสิทธิของตน และใช้สิทธิจนเกินขอบเขต ก่อให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้นทั่วไป ตลอด
 ระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา ทำความยุ่งยากให้แก่สถานประกอบการและรัฐบาลเป็นอย่างมาก

๒.๒ การขาดองค์กรและผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

จากบทบาทการต่อสู้ของกรรมกรทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าสิ่งที่กรรมกรได้
 พยายามต่อสู้มาโดยตลอดประการหนึ่ง ได้แก่ การรวมตัวกันและการก่อตั้งกลุ่มกรรมกร สำหรับ
 ในอดีตกรรมกรได้มีความพยายามที่จะรวมตัวกันอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพตั้งแต่ในสมัยรัฐบาล
 ของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ให้หยุดงักไป เนื่องจากการปฏิวัติของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 ซึ่งได้ประกาศยุบเลิกองค์กรของกรรมกรทั้งหมดไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ การประกาศยุบเลิกองค์กร
 กรรมกรของ จอมพลสฤษดิ์ ๆ ได้มีผลทำให้สมาคมและสหภาพกรรมกรที่กำลังเริ่มก่อตัวขึ้นมาใน
 เมืองไทยต้องสลายตัวไปทั้งหมด และหยุดการดำเนินงานไปเป็นระยะเวลาถึง ๑๐ กว่าปี

^{๕๐} นิกม จันทรวินิจ, เรื่องเกม, หน้า ๒.

จากการดำเนินงานเกี่ยวกับการก่อตั้งสมาคมกรรมกรในสมัย จอมพล ป. ตามที่กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้เป็นการสนับสนุนการก่อตั้งองค์กรกรรมกรให้เป็นไปอย่างมีระบบและถูกต้องตามหลักการ ซึ่งจะต้องสนับสนุนให้กรรมกรพยายามรวมตัวกันโดยเจตนาของตนเอง ศึกษาความต้องการของตนและก่อตั้งองค์กรขึ้นมาด้วยตนเองอย่างเป็นไปตามขั้นตอนและมีระบบ เพราะกรรมกรเองเท่านั้นที่จะร่วมมือรวมใจกันในการต่อสู้และรับผิดชอบร่วมกัน มิใช่มีองค์กรหนึ่งองค์กรใดซึ่งมีใช้กรรมกรมาหนุนหลังหรือมีบังคับให้ปฏิบัติเช่นที่เป็นมา ทั้งนี้การดำเนินงานทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์และรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งต่างก็พยายามเข้ามาหนุนหลังกรรมกรเพื่อตั้งกรรมกรเข้ามาเป็นพวกของตน จึงเป็นการดำเนินงานที่ฉ้อและทำให้กรรมกรจริง ๆ รวมกันไม่ติด องค์กรของกรรมกรจึงต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด และเมื่อ จอมพลสฤษดิ์ ฯ ประกาศยุบเลิกสมาคมและสหภาพแรงงานทั้งหมดก็ทำให้สถาบันกรรมกรของชาควความต่อเนื่องและวิวัฒนาการ เมื่อมาก่อตั้งกันขึ้นใหม่ภายหลังจากมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ องค์กรกรรมกรจึงขาดกรรมกรรุ่นเก่า ที่มีประสบการณ์และหลักการพอที่จะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมาช่วยดำเนินการให้ ผู้นำของกรรมกรรุ่นใหม่จึงเกิดขึ้นจากบุคคลบางส่วนตัว โดยอาศัยเหตุการณ์และโอกาสอำนวยให้มากกว่า จึงขาดทั้งประสบการณ์และความรอบรู้ในเรื่องแรงงาน การแก้ปัญหาส่วนใหญ่จึงมักจะคล้อยตามเสียงส่วนมากซึ่งมาจากกรรมกรด้วยกันเอง โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและความถูกต้อง ทำให้ตกลงกันได้ยาก ก่อให้เกิดกรณีพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานขึ้น แม้ว่าในระยะต่อมารัฐบาลจะได้อนุมัติหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งสหภาพและสหพันธ์กรรมกรให้กว้างขวางขึ้น แต่ปรากฏว่าองค์กรของกรรมกรก็ยังไม่เจริญรุดหน้าไปเท่าที่ควร เพราะยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ประกอบกับสมาชิกขององค์กรที่เป็นกรรมกรเองก็มีความรู้ไม่เพียงพอ ทำให้กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ ถือโอกาสแทรกแซงเข้ามาได้ง่าย โดยอ้างว่าเพื่อเข้ามาช่วยเหลือกรรมกร ทำให้กรรมกรที่แท้จริงไม่มีโอกาสได้เข้าไปบริหารงานและดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริงในการจัดตั้งองค์กรได้

๒.๓ การแทรกแซงทางการ เมืองจากกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ

จากการศึกษาการนัดหยุดงานภายหลังการเปลี่ยนแปลง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้พบว่าการต่อสู้และความเคลื่อนไหวของกรรมกร มิได้เป็นการรวมตัวกันต่อสู้เฉพาะกลุ่มของกรรมกรที่

เสียผลประโยชน์เพียงกลุ่มเดียว แต่ได้มีกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ แทรกแซงเข้ามา
 กว่ย เช่นกลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มอาชีพะ กลุ่มชาวนา แนวรวมนักเรียนนักศึกษา และประชาชน
 ฯลฯ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้นับได้ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ในทางการเมือง เพราะก่อตั้งขึ้นมาเพื่อ
 วัตถุประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มและสาธารณชน ป้องกันมิให้รัฐบาลจอมพล ถนอม ฯ
 กลับมามีอำนาจได้อีก แกนนำของกลุ่มทั้งหลายอาจกล่าวได้ว่าคือศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

จากการได้เห็นแบบอย่างการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ทำให้กรรมการเริ่มมีการ
 ตื่นตัวทางการเมืองขึ้น ประกอบกับบรรดาผู้นำกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีใจเป็น
 พลังทางเศรษฐกิจ จึงไม่มีอำนาจพอเท่ากับพลังทางเศรษฐกิจ จึงต้องการที่จะดึงกรรมการเข้ามา
 เป็นเครื่องมือ เพื่อผลประโยชน์ในการต่อต้านการดำเนินงานของรัฐบาล จุดเริ่มต้นของการประ
 สานงานระหว่างพลังสองกลุ่ม เริ่มจากการที่นิสิตนักศึกษากลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าไปช่วยเหลือให้กำ
 ปรึกษาแก่กรรมการในการต่อสู้กับนายจ้าง และบางครั้งก็ถึงกับยกขบวนของกลุ่มไปรวมชุมนุมคว่ย
 เช่นในการนัดหยุดงานของกรรมกรสิ่งทอไปรวมชุมนุมกันที่ทองสนามหลวง ในสมัยรัฐบาลของ
 นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ปรากฏว่าไ้มีกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปรวมชุมนุมคว่ย เช่น ศูนย์กลางนิสิตนัก
 ศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่มอาชีพะ และศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย กลุ่มต่าง ๆ
 เหล่านี้ได้เข้าสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม คือทั้งโดยการให้คำปรึกษาแนะนำและสงกำลัง
 เข้าไปรวมชุมนุม นอกจากนั้นในการนัดหยุดงานของพนักงานโรงแรมดุสิตธานี ปรากฏว่าไ้มี
 หลุ่มต่าง ๆ ไปรวมชุมนุมอยู่คว่ยเช่นกัน ได้แก่ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ศูนย์นัก
 ศึกษาครู สหพันธ์นักศึกษาเสรี ชมรมบัณฑิตแห่งประเทศไทย กลุ่ม ปช.ปช. สหภาพเพื่อสิทธิเสรี
 ภาพประชาชน ฯลฯ โดยมี นายเสกสรร ประเสริฐกุล ผู้นำของกลุ่มนิสิตนักศึกษา เป็นผู้ประสาน

^{๑๑} อภิชาติ ศรีศิริ, ร.ต.ต., เรื่องเดิม, หน้า ๑๕๕.

^{๑๒} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับประจำวันที ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๗.

งาน ปรากฏว่าแต่ละกลุ่มได้ส่งผู้แทนขึ้นไปพูดคุยโจมตีนายจ้างและรัฐบาล มีการประกาศนัดกำลัง
รวมตัวกันต่อสู้ ถ้ารัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามพวกตน ปรากฏว่าการต่อสู้ในครั้งนี้ได้บานปลาย
ออกไป และมีลักษณะเป็นการต่อสู้ทางการเมืองด้วย ก็จะเห็นได้จาก การพูดของนายเทอคมุมิ
ใจก็ ในการประท้วงครั้งนี้ว่า "... เนื่องจากนายทุนเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมือง กรรมกรจึง
จำเป็นจะต้องใช้การต่อสู้ทางการเมือง เช่นเดียวกับที่นายจ้างกำลังดำเนินการอยู่ โดยวิธีการ
เอากลุ่มต่าง ๆ มารวมตัวกันต่อสู้ ถ้าหากฝ่ายนายจ้างไม่ยินยอม..."^{๔๓}

ในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช การเข้าแทรกแซงของกลุ่มต่าง ๆ เห็น
ได้ชัดเช่นเดียวกัน เช่นในการนัดหยุดงานของคณงานบริษัทสแตนคาร์คการเมนต์ หลังจากที่
ตำรวจได้ใช้กำลังเข้าขัดขวางคณงาน จนทำให้คณงานได้รับบาดเจ็บไปหลายคน ปรากฏว่ากลุ่ม
ต่าง ๆ เช่น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้เข้าร่วมดำเนินการต่อต้านด้วย โดยมี
นายพิณิจ จารุสมบัติ นายอมเรศ ชัยสอาด และนายนิรันดร์ พิทักษ์วัชรระ เป็นผู้ประสานงาน^{๔๔}
และในการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานกระเบื้องดินเผาออมน้อย กลุ่มนิสิตนักศึกษาก็ได้เข้ามามี
ส่วนร่วมในการประท้วงด้วยเช่นกัน โดยมีการออกแถลงการณ์ประณามนายทุน จากกลุ่มแนวร่วม
อิสระ ๑๑ กลุ่มของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวหารัฐบาลว่าไม่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพ
ของคณงานและประณามเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าไม่ให้ความเป็นธรรมกับลูกจ้าง^{๔๕}

การเข้าแทรกแซงของกลุ่มนิสิตนักศึกษาดังกล่าว ความจริงมิใช่เป็นสิ่งผิดปกติ ทั้งนี้ก็
เพราะกรรมกรชาคณงานที่มีประสิทธิภาพตามที่ได้อ้างแล้ว จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำของกลุ่มนิสิต
นักศึกษาที่ถือว่าเป็นผู้มีฐานะเข้าไปร่วมด้วย เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งองค์กรและการวางรูปแบบ

^{๔๓} ฉบับเดียวกัน

^{๔๔} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับประจำวันที ๔ มิถุนายน ๒๕๑๘.

^{๔๕} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

แบบการบริหารงาน เป้าหมายและวิธีการในการต่อสู้ แต่มีข้อที่น่าสังเกตคือ บทบาทและการต่อสู้ของกรรมกรในระยะหลัง ได้มีลักษณะของการต่อสู้ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างสหพันธ์นักศึกษาเสรีกับกรรมกร กลุ่มก้าวหน้า ปรากฏว่าศูนย์นิสิต ฯ และสหพันธ์นักศึกษาเสรี ได้เข้ามามีบทบาทต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับบรรดาชนชั้นกรรมาชีพหลายครั้ง รวมไปถึงจนถึงการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานต่าง ๆ สิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของนักศึกษาในกลุ่มนี้กับกลุ่มกรรมกรหัวก้าวหน้า คือ เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติขึ้น เมื่อธันวาคม ๒๕๑๓ นายเสกสรร ประเสริฐกุล ประธานสหพันธ์นักศึกษาเสรีในขณะนั้นได้เป็นเลขาธิการศูนย์ โดยมีนายเทอคุณิ ใจดี เป็นประธานศูนย์ฯ และนายประสิทธิ์ ไซโย เป็นรองประธานฯ

จากการเข้าร่วมประสานงานและรวมพลังกับกลุ่มนิสิตนักศึกษา และกลุ่มอื่น ๆ ทำให้พลังของกรรมกร เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองเพิ่มขึ้น เช่น ได้มีการเข้าร่วมกับกลุ่มนิสิตนักศึกษา และกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ต่อต้านนายทุนต่างประเทศที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์ไปจากเมืองไทยโดยไม่เป็นธรรม เช่น บริษัทเทมโก้ ที่ได้รับสัมปทานการทำเหมืองแร่ดีบุกที่จังหวัดพังงา การเรียกร้องให้มีการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการยกร่าง เกี่ยวกับข้อจำกัดในการก่อตั้งสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์หรือหมู่คณะอื่น ๆ โดยความเห็นชอบของกลุ่มสมาชิกสมาคมลูกจ้าง การที่ผู้นำกรรมกรบางกลุ่มได้ไปร่วมในการชุมนุมและเข้าร่วมปราศรัยกับศูนย์ต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญร่วมกับศูนย์นิสิตนักศึกษาเมื่อวันที่ ๑๘ - ๒๑ ก.ย. ๒๕๑๓ ที่อนุสาว-

^{๑๖} ศุภชัย มนต์ไพฑูลย์, กรรมกรในระบบนายทุน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกสโธม, ๒๕๑๓), หน้า ๑๑๘.

^{๑๗} อภิชัย สรศิริ, ร.ต.ต., เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๒.

^{๑๘} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๓.

^{๑๙} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๑๓

รียประชาชิปไตย นอกจากนั้นในการชุมนุมของพวกไทยการ์ด ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ กลุ่มชุมนุมได้
มีการโฆษณาด้วยเครื่องขยายเสียงเป็นภาษาลาว กล่าวหาว่าประเทศไทยมุ่งรุกรานประเทศลาว
ด้วยการสั่งให้เรือ นปช. ลวงล่ำเขาไปในประเทศลาว ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหวในทางการเมืองของกรรมกร ได้มีการแตกกลุ่มทางความคิด
ปรากฏว่ากรรมกรหลายกลุ่มไม่เห็นด้วยที่จะให้บัณฑิตศึกษาเข้ามาจับบทบาทในกลุ่มกรรมกร
เช่นในการนัดหยุดงานของบริษัทสแตนคาร์คคาร์เมนต์ ในปี ๒๕๑๘ ได้มีการรวมจากโรงงานต่างๆ
ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ มีการเคลื่อนไหวต่อต้านการชุมนุมของกรรมกรที่บริเวณสวนดอกไม้
ผู้นำกรรมกรเหล่านี้ได้ชักชวนโจ ชาติ นายเทอคุณิ ใจดี และกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมในการต่อต้าน
ว่าเป็นพวกก่อความวุ่นวายในบานเมือง ไซกัญหมี่บั้งกับรัฐบาลทำให้เกิดความเดือดร้อน
และแอบอ้างเอาชื่อของสหภาพแรงงานไปใช้ เป็นการสร้างสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้ฝ่ายทหาร
ถือเป็นสาเหตุเขาทำการยึดอำนาจเพื่อระงับความวุ่นวายได้ นอกจากนั้นในกลุ่มกรรมกรเองได้มีการ
การออกไปปลิวโจ ชาติผู้นำกรรมกรกลุ่มก้าวหน้า เช่น โจ ชาติว่านายสุวิทย์ ระวังค์ ประธานสมาคม
ลูกจ้างขนส่งและบริการเสริมการขนส่งสินค้าออก ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติใน
สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และเคยเป็นผู้นำผู้แทนกรรมกรจาก ๑๓ สมาคม ไปปฏิบัติงาน
แรงงานที่มาเดเชียและสิงคโปร์ เมื่อ ๑๑ - ๒๔ กันยายน ๒๕๑๗ โดยทุนของสหพันธ์แรงงานเสรี
ระหว่างประเทศ เป็นสมุนของ ซี.ไอ.เอ. และกล่าวหาว่าการนำผู้แทนกรรมกรไปปฏิบัติงานใน
ครั้งนั้น ซี.ไอ.เอ. เป็นผู้หนุนหลังออกทุนค่าใช้จ่ายให้ สำหรับนายเทอคุณิ ใจดี มีใบปลิวออก

๕๐ แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๘.

๕๑ หนังสือพิมพ์ประชาชิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๘.

๕๒ หนังสือพิมพ์เอกรัฐ, ฉบับประจำวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๑๗.

๕๓ หนังสือพิมพ์เอกรัฐ, ฉบับประจำวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๑๗.

แจกตามโรงแรมต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ว่าเป็นผู้นิยมคอมมิวนิสต์ และนอกจากบุคคลทั้งสองยังมีบรรดาหัวหน้ากลุ่มกรรมกรอื่น ๆ อีกหลายกลุ่ม ถูกโจมตีด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับการแทรกแซงทางการเมือง ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ยังไม่มีความเคลื่อนไหวมากนัก เพราะเป็นระยะเพิ่งก่อตั้งพรรคการเมือง บรรดาผู้นำพรรคการเมืองส่วนใหญ่จึงมุ่งอยู่กับการรวบรวมสมาชิกและเตรียมการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบกับการรวมกลุ่มของกรรมกรเป็นสมาคมกรรมกรต่าง ๆ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเช่นกัน พลังกรรมกรในขณะนั้นจึงยังไม่เป็นที่สนใจของพรรคการเมืองมากนัก เพราะมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อเหตุการณ์เป็นครั้งคราวเท่านั้น มิใช่เป็นการรวมกลุ่มแบบถาวร ซึ่งสามารถจะนำมาใช้เป็นรากฐานให้กับพรรคการเมืองได้ แต่ต่อมาในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ฯ การรวมกลุ่มของกรรมกรมีลักษณะแน่นอนมากขึ้น และมีความกว้างขวางมากกว่าสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เริ่มมีการรวมกลุ่มกรรมกรในระดับชาติ บรรดาผู้นำกรรมกรเริ่มมีบทบาททางการเมืองขึ้น มีการประสานพลังกับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ รวมทั้งพรรคการเมือง เพื่อเสริมสร้างในการต่อรองให้กับกรรมกร ไขข้อสู่กับรัฐบาลในรัฐสภา ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหากรรมกรในสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ฯ มีลักษณะแตกต่างกับรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งยอมตามกรรมกรเป็นส่วนใหญ่ รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ฯ นอกจากจะเป็นรัฐบาลที่มาจากกาเลือกตั้งแล้วยังประกอบขึ้นจากนักการเมืองหลายพรรค และส่วนใหญ่เป็นพรรคที่เกิดจากนายทุน เช่น พรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคม และพรรคชาติไทย ฯลฯ เป็นต้น

จากการที่คณะรัฐบาล ประกอบขึ้นจากพรรคกลุ่มนายทุนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ที่ท่าของรัฐบาลในการแก้ปัญหากรรมกร เปลี่ยนไปจากเดิม และไม่ยอมความขอเรียกร้องของกรรมกรโดยง่าย ทำให้กรรมกรต้อง เปลี่ยนท่าที่การต่อสู้ใหม่หันมาใช้วิธีเกี่ยวกับกลุ่มนายทุน คือใช้วิธีการต่อสู้ทางการเมืองในระบบรัฐสภา โดยผ่านทางพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ที่สำคัญได้แก่พรรคสังคมนิยม

๕๘ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๘.

พรรคพลังใหม่ พรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคประชาธิปไตยบางส่วน ฯลฯ ก็จะได้เห็นได้จาก
ในการเรียกร้องของกรรมกร มักจะมีบรรดากลุ่มผู้นำพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคสังคมนิยม
เช่น นายแพทย์ สุวรรณธานี นายบุญเย็น วอทอง และนายวิรัตน์ ศักดิ์จิระภาพงษ์ ฯลฯ เป็น
๕๕ คน มาร่วมในการต่อสู้เรียกร้อง การประสานงานระหว่างกลุ่มผู้นำกรรมกรกับพรรคการเมือง
เมือง มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ ทำไมพรรคกรรมกรซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยผู้นำกรรมกรในคดี
กลับไม่ได้รับความสนใจจากกรรมกรและผู้นำกลุ่มกรรมกรรุ่นใหม่เท่าที่ควร แม้แต่การสมัครเข้าเป็น
สมาชิกพรรคก็ยังมีจำนวนน้อยมาก จึงอาจเป็นไปได้ว่า บรรดาผู้นำกรรมกรกลุ่มก้าวหน้ารุ่นใหม่
อาจจะให้ความสนใจหรือเป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมอยู่แล้ว จึงไม่สนใจและไม่พยายามที่จะชักจูง
กรรมกรให้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับพรรคกรรมกร

จากบทบาทความเคลื่อนไหวในทางการเมืองของกลุ่มกรรมกรตามที่กล่าวมาแล้ว มีข้อ
ที่น่าสังเกตคือ ทั้ง ๆ ที่ในสมัยของรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพล ถนอม กิตติขจร
ก่อนทำการปฏิวัติในปี ๒๕๑๔ กรรมกรได้ถูกกดขี่จากบรรดานายทุนอย่างหนัก แต่กรรมกรก็อดทนอยู่
ได้ อันเนื่องมาจากการที่วันเกรงอำนาจของรัฐบาลทหาร เมื่อมาถึงในสมัยรัฐบาลพลเรือน คือรัฐ
บาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กรรมกรได้มีการรวมตัวกันขึ้นอย่าง
รวดเร็ว และมีการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงผิดปกติ โดยไม่เกรงกลัวอำนาจของรัฐ จึงน่าจะมีเหตุ
ผลว่า รัฐบาลอาจจะมีการสนับสนุนกรรมกร ให้มีการรวมตัวก่อตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เพื่อใช้พลังของ
กรรมกรมาเป็นรากฐานในทางการเมือง เพื่อต่อรองกับกลุ่มทหาร หรือใช้กำลังกรรมกรเป็นฐาน
ในทางการเมืองของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลพลเรือนมีความหวั่น
เกรงว่าทหารจะกลับมาใช้อำนาจอีก ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ในการนัดหยุดงานแต่ละ
ครั้ง โดยเฉพาะการนัดหยุดงานที่ใช้ระยะเวลาเวลานานมาก เช่นการชุมนุมของพนักงานไทยการค
กรรมกรเอาเงินและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มาจากไหน ทำไมจึงสามารถยืนหยัดประท้วงอยู่ได้เป็น
ระยะเวลาหลายเดือน มีกลุ่มอื่น ๆ สนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายอยู่เบื้องหลังกรรมกรหรือไม่ ซึ่งข้อ
สังเกต ๒ ประการตามที่กล่าวมานี้ น่าจะได้มีการศึกษาลึกลงไปกว่านี้ต่อไป.